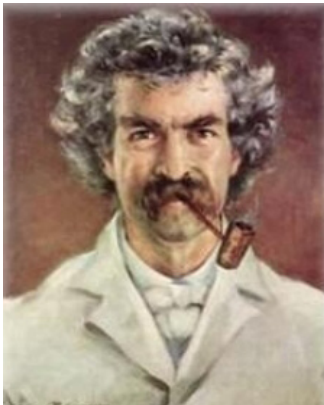

„Je jednoduchšie oklamať ľudí, ako presvedčiť ich, že boli oklamaní.“

Mark Twain

Obsah

Mohlo byť aj horšie
str. 1

Penzijná reforma robená z
pozície moci
str. 2

Tiger a drak
str. 3

Britský daňovník ako najväčší
porazený olympiády
str. 5

Neznesiteľná ľahkosť zadlžova-
vania
str. 6

Aký bude ústavný zákon?
str. 7

Nesprávne nástroje na prácu
str. 8

Stane sa kaderník euroskep-
tikom?
str. 9

Prečo je Estónsko krajinou
technologických start-upov
str. 10

Kto vysvetlí rozdiely v predik-
ciách?
str. 11

Keď zhasnú svetlá: Európa v
dobe šetrenia
str. 12

Editorial

Richard Ďurana

Pozorovateľ zvonku by si mohol povedať, že spôsob, akým vláda v návrhu rozpočtu verejnej správy plánuje konsolidovať rozvrátené verejné financie, je výsledkom vplyvu letných horúčav.

Avšak či leto či zima, podklad pre budúcoročný rozpočet je na svete. Vláda nižší deficit (ergo nižšie tempo zadlžovania) navrhuje docieľiť takmer výlučne vyššími príjmami. Kľúčové je poznanie, že hlavným nábojom sú zmeny v odvodoch do Sociálnej poisťovne v objeme 1 mld. eur, z čoho len zníženie odvodov do druhého piliera zabezpečí polovicu. Vďaka nim nebude musieť vláda sanovať deficitný prvý pilier zo štátneho rozpočtu v takom rozsahu a takto „ušetrené“ prostriedky umožňujú kamuflovať skutočnosť, že v skutočnosti dochádza k rastu vo výdavkoch rozpočtu. Konsolidované výdavky štátu, znížené o plánované vyššie čerpanie z eurofondov, stále rastú - o 1,5%. A kde chce vláda nájsť 630 miliónov, ktoré potrebuje na stlačenie deficitu pod 3%? Pravdepodobne opäť len ďalším zvýšením daňových príjmov. Pripravované opatrenia na zvýšenie príjmov štátu na úkor súkromného sektora budú mať v čase potreby hospodárskeho oživenia pre Slovákov neblahé následky. Neradostný súhrn doterajších zmien nájdete v článku *Mohlo byť aj horšie* na tejto strane.

Nielen zmeny v daniach a odvodoch, ktoré uberú kyslík produktívnej súkromnej sféry, ale aj spôsob, akým vláda presadzuje zmeny, sú prinajmenšom, no... rozčuľujúce. Porušuje legislatívne pravidlá, predkladá návrhy zmien zákonov ako je reforma penzijného systému, na kratšie ako skrátené pripomienkovanie. A potom má dostatok drzosti, aby hovorila o ústavnom zákone o II. pilieri bez akejkoľvek verejnej diskusie či vyhodnotenia dlhodobých dopadov. Tému sa venujeme v článkoch *Penzijná reforma robená z pozície moci* a *Aký bude ústavný zákon?*

Už roky hovoríme, že priestor na šetrenie existuje a dane zvyšovať netreba. Pohľad na neadresnosť a prebujenosť slovenského sociálneho systému priam nabáda zobrať do rúk nástroje na jeho osekanie. Prehľad aktuálne vyplácaných sociálnych dávok sumarizujeme v článku *Slovenský sociálny systém vypláca už 100 rôznych dávok*.

Počas uplynulého mesiaca sme publikovali *INESS Policy Note* s názvom *Reálny zmysel prísnejších STK uniká*, v ktorom hodnotíme návrh nových regulácií technických kontrol automobilov z dielne Európskej komisie. *Policy Note* si môžete stiahnuť tu. Okrem iných záverov v ňom konštatujeme, že pripravované zmeny sú vhodným príkladom na demonštráciu faktu, že dodržanie formálnej stránky vrátane cost benefit analýzy ešte nezaručuje racionálne vytýčenie cieľov a nástrojov. Takýto formalizovaný postup, avšak postavený na zlých základoch, umožňuje ospravedlnenie prakticky akejkoľvek regulácie, bez ohľadu na ich reálne prínosy a náklady.

Športový svet má za sebou pravidelný vrchol, a na ďalší bude čakať ďalšie štyri roky. Odhladiac od výroku českého básnika Milana Nápravníka, podľa ktorého sú olympijské hry šovinistickým napačovaním, ani pohľad na náklady tohto podujatia nezaškodí, ako sa píše v článku *„Zlato bláznov“: Britský daňovník ako najväčší porazený olympiády*.

V tomto čísle sa venujeme mnohým zaujímavým témam, prajem vám príjemné čítanie a chráňte si hlavy pred slnkom!

Richard Ďurana

Mohlo byť aj horšie

Juraj Karpiš

Zoberú polovicu toho, čo šetríme v povinnej schéme na dôchodok. Dobré zarábajúcim okresali budúce dôchodky. Nielen študenti budú pri práci na dohodu zodvodení, čo ich prácu predraží.

Napriek vysokej nezamestnanosti čaká živnostníkov tvrdohlavá daňovo odvodová pohroma, zvýši sa minimálna mzda a odborári získajú ďalšie práva. Pri prihlasovaní auta zaplatíte stovky eur. Na potešenie susedov, ktorí s nami súťažia o zahraničné investície, zaplatia firmy zo zisku u nás 23 namiesto 19 percent.

Tie čo sa dostali do hľadáča regulátorov, doplatia

špeciálny odvod. „Rovná“ daň už nebude rovná ani sadzbou, pre lepšie zarábajúcich poskočí na 25 percent. Banky zaplatia mimoriadny odvod. Zvýšia sa odvody pracujúcim zvýšením maximálnych vymeriavacích základov.

Na šetrenie vraj nie je čas a priestor. Rozbiehajú sa diskusie o fajnovom predražených PPP projektoch, ktoré kontrahovaním obrovské sumy dnes umožňujú ukradnúť rentu budúcim generáciám politikov. Ideme privatizovať, aby sme mohli znarodňovať.

Potrebujeme stovky miliónov eur na skúpenie

podielov trhu zdravotného poistenia a vytvorenie štátneho monopolu. V budúcnosti tunelovaného politicky dosadenými úradníkmi a dobre organizovanými lobistami dodávajúcimi do zdravotníckeho sektora. Už proti nim nebude stať nik, komu by šlo o peniaze.

Vláda je schopná odklepnúť miliardu eur našich peňazí do čiernej španielskej bankovej diery. Premiér v čase, keď sa zrejme blíži

skrytá transformácia Európskej únie na superštát, signalizuje ochotu na 110 percent plniť akékoľvek príkazy z Bruselu. Nepohodlnú občianku chcú poslať do ústavu.

Vraj mohlo byť aj horšie. Asi áno. Len treba veľkú dávku predstavivosti.

SME, 19.8. 2012

Penzijná reforma robená z pozície moci

Radovan Ďurana

Vládou násilu presadzované a nedomyslené reformy neurobia penzijný systém dlhodobou udržateľným.

To, že nová vláda ignoruje zabehané legislatívne pravidlá a novely zákonov predkladá relevantným subjektom na skrátene posúdenie namiesto štandardných dvoch týždňov, našťve, ale neprekvapí.

Moc korumpuje a absolútna moc korumpuje absolútne, povedal ktosi múdry. Vnímam tento výrok širšie, absencia opozície, navyše bez dostatočne dlhej tradície zakladajúcej rešpekt k pravidlám, musí nevyhnutne zvädzať k pocitu, že pripomienky ostatných sú nedôležité.

Predloženie penzijnej reformy na extrémne skrátene pripomienkovanie bez predchádzajúcej diskusie je však trochu prisilná káva. Penzijný systém sa každého pracujúceho dotýka 50 - 60 rokov. Berie mu najviac prostriedkov z odvodov počas pracovného života a väčšine zabezpečuje jediný zdroj príjmu na dôchodku. A nová vláda predložila jeho zásadnú novelizáciu bez akejkoľvek dlhodobej prognózy.

Formálne v poriadku

Bezohľadnosť alebo amatezizmus? Ešte aj ministerstvo financií v pripomienkovom konaní požaduje dlhodobú analýzu dosahov, na čo ministerstvo práce sarkasticky odpovie slovami: „Doložka vybraných vplyvov podľa názoru predkladateľa obsahuje všetky predpoklady a kvantifikácie, ktoré má obsahovať v súlade so smernicou na predkladanie materiálov na rokovanie vlády SR, t. j. vplyvy na bežný rok a tri nasledujúce roky“.

Litera smernice bola splnená. Ministerstvo však dodáva, že na analýzach sa pracuje. Čože?! Áno, parametre reformy prvého aj druhého piliera boli spísané a predložené skôr, ako sa vyhodnotil ich dlhodobý vplyv. A je teraz jedno, že predlžovanie veku odchodu do dôchodku či dôchodcovská inflácia boli odkopirované z návrhu Radičovej vlády. Súčasná novela má oveľa širší záber najmä

redukciou druhého piliera.

Až následne a neoficiálne riaditeľ Inštitútu finančnej politiky ministerstva financií zverejnil graf dosahov, no bez akýchkoľvek komentárov, vysvetlení, nebodaj scenárov. Graf, ktorý má byť súčasťou správy pre Európsku komisiu, však i napriek oklieštenosti dáva jasnú správu. Prvý pilier má oveľa väčšie problémy, ako doteraz vlády pripúšťali. A hlavne, výsledkom dnes navrhovaných dramatických reforiem by mal byť schodok penzijného systému vo výške šesť percent HDP v roku 2060 – dnes sú to zhruba tri percentá. Na porovnanie, súčasný výber najsilnejšej dane - DPH - dosahuje sedem percent HDP.

Povedzme, že je skutočne nevyhnutné znížiť

ďalšej vláde pri nekonštruktívnych zmenách penzijného systému. Mimochodom, načo je nám fiškálna rada, keď jej názor v najdôležitejšej reforme verejných financií nepoznáme?

Jedna dlhodobá projekcia pri prijímaní reforiem, pochopiteľne, nestačí. To, že sa dlhodobé projekcie môžu významne meniť aj v krátkom čase, dokazuje práve zverejnený graf dosahov, ktorý je významne odlišný od predchádzajúcej prognózy z apríla. Práve preto by malo zmysel definovanie rozhodujúcich premenných a spôsob vyhodnocovania ich vplyvov na nastavenie penzijného systému.

Vyššie odvody a dane

Ten sa nedá nastaviť na päťdesiat rokov, treba ho priebežne parametricky upravovať. Podmienkou je, aby každá úprava penzijného systému spĺňala podmienku udržateľnosti v dlhodobom horizonte. A pravdepodobne toto je základný kameň úrazu. Ak by sme dnes chceli nastaviť penzijný systém bez dlhu v roku 2060, zmeny v prvom pilieri by museli byť podstatne radikálnejšie.

V roku 2060 by podľa posledných prognóz malo na 2,1 mil. dôchodcov pracovať 1,8 mil. ľudí. Udržanie súčasného dôchodkového systému tak bude vyžadovať postupné zvyšovanie odvodového zaťaženia, ďalšie zvyšovanie veku odchodu do dôchodku a netransparentné financovanie cez daňové príjmy. Z pohľadu

dôchodkov je tiež viac než isté, že zásluhovosť sa bude z poistného systému naďalej vytrácať.

Ak si vláda kladie za cieľ diskusiu s partnermi, mohla ho naplniť práve v prípade penzijnej reformy. Nespravila tak. Pritom tá diskusia je nevyhnutná. Slovenský dôchodkový systém sa síce volá poistný, ale postupne sa mení na dávkový, financovaný z daní, s nevyhnutnou nivelizáciou dôchodkov. A s tým by mali počítať najmä mladí pracujúci.

SME, 23.7. 2012

deficit verejných financií na tri percentá HDP už v budúcom roku (Španielsko ukázalo, že nie). Dobré, nech vláda v súlade so svojím zafarbením a politickým mandátom navrhuje špeciálne dane regulovaných subjektov, bánk, nech zvyšuje dane pracovným ľuďom a firmám, znižuje pružnosť trhu práce odvodmi na dohody.

Nevyužitá príležitosť

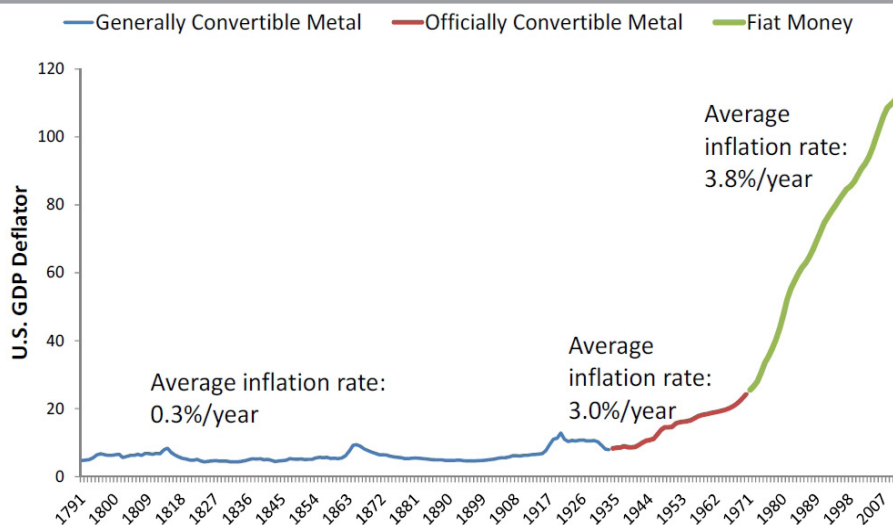
Ale deficit ako argument pre zmätenú penzijnú reformu pripravenú bez diskusie neobstojí. Aj táto vláda ledbolo prehliada svoju príležitosť zaviesť do penzijného systému pravidlá, ktoré budú zväzovať ruky každej

Porovnanie

Aká bola inflácia?

Oficiálna inflácia na Slovensku podľa posledných údajov z júla dosiahla 3,8%, v celej eurozóne dosahuje podľa ECB 2,4%. Pri niektorých skupinách výrobkov, ako sú potraviny, či ropné palivá, je podstatne výraznejšia. Väčšina centrálnych bánk cieľ uje 2% infláciu, čo je dnes považované za veľmi malé a priaznivé číslo.

No nebolo tomu vždy tak. Nasledujúci graf z práce The Golden Dilemma autorov Claude B. Erb a Campbell R. Harvey ukazuje vývoj inflácie v USA za posledných 220 rokov, počas ktorých sa v krajine vystriedali tri monetárne režimy.

Tiger a drak

Martin Vlachynský

S neutíchajúcou ekonomickou krízou v západných krajinách sa niektorí ľudia začínajú s obavami pozeráť na Čínu či iné rýchlo rastúce krajiny tretieho sveta. Je ich ekonomický rast pre nás hrozbou, alebo príležitosťou?

.nedávno zosnulý britský ekonóm Angus Maddison sa stal známy najmä vďaka svojej intenzívnej práci na poli ekonomickej histórie. Na rozdiel od iného slávneho ekonomického historika Schumpetera sa až tak nezaoberal ekonomickými myšlienkami v čase, ale pokúsil sa kvantitatívne zmapovať ekonomickú históriu sveta. A hoci HDP je kontroverzný indikátor pri tvorbe hospodárskych politík, na historické porovnávanie sa nám zíde.

Spravme si teda malý ekonomický výlet do histórie. Práve sa začína náš letopočet a svetu dominuje mocné Rímske impérium, správne? Nie. Rím je možno ekonomickou silou v Stredomorí, ale 70 percent svetového HDP sa vyprodukuje v Číne a Indii, s ľahkou prevahou Krajiny tигра. Keď sa presunieme o tisícročie ďalej, uvidíme prakticky nezmenenú situáciu, kde Čína a India tvoria sedem desiatin svetovej produkcie. V tomto období prichádza k miernemu poklesu významu Indie, no Čína si, naopak, svoju ekonomickú silu mierne upevnila, a tak sa v roku 1820 v týchto dvoch krajinách ešte stále vytvoria takmer dve tretiny svetového HDP, v Číne samotnej približne 45 percent. Tento rok bol zároveň milníkom, s nadchádzajúcimi dekadami podiel oboch krajín na svetovej ekonomike rýchlo klesá, a naopak, prudko stúpa nový ekonomický hegemon USA.

Po ekonomickej nadvláde, trvajúcej dve tisícročia, stačilo len 150 rokov, aby obe krajiny dosiahli dno svojho relatívneho ekonomického významu vo vete. V roku 1970 vyprodukovali len málo vyše 10 percent

svetového HDP. Súčasnosť, keď Západ ekonomicky dominuje svetu, je tak len krátkou epizódou v histórii ázijskej ekonomickej dominancie. To bol zároveň bod zvratu a dnes tieto krajiny tvoria približne tretinu svetovej produkcie a rýchlo svoj ekonomický podiel zvyšujú. No ak sa chystáte z historických časových radov spraviť predikciu budúcnosti, zvolňte tempo.

.bohatstvo nie je hrozba

Kontrolná otázka. Keby sa svetová geopolitická mapa rozhodla ako dieliky puzzle, a následne poskladala nanovo, koho by ste chceli ako suseda pre Slovensko, Holandsko či Moldavsko? Kanadu či Kongo? Dovolím si tvrdiť, že väčšina by zvolila prvého člena oboch párov. Keď však vravíme o zbohatnutí Číny či inej veľkej krajiny, vnímame to ako hrozbu.

Pritom z ekonomického hľadiska to nemá opodstatnenie. Fakt, že krajina je bohatšia, znamená len jedno – jej obyvatelia sú schopní vyprodukovať vyššiu hodnotu za kratší čas. Časť z tejto hodnoty ostane doma, ale časť ponúknu na výmenu iným krajinám. Celý svet má dnes úžitok z nemeckých áut, japonských počítačov či amerických internetových služieb, ktoré prinieslo zbohatnutie ich spoločností. Podobne prospešné bude aj zbohatnutie tretieho sveta.

Obavy z toho, že Západ príde o lacnú pracovnú silu na východe, sú postavené na ekonomických mýtoch. Už dnes sú čínski robotníci viacnásobne drahší, ako boli dve či tri dekady dozadu, podobne aj indickí či brazílski. Ekonomiku však nezaujímajú, aký má pracovník plat na hodinu, ale aký je náklad na vyprodukovanú jednotku. Ak sa zdvojnásobí mzdový náklad, ale zároveň strojnásobí produktivita, pracovník sa stal lacnejším, nie drahším. Produktivita pritom nerastie v kore-

lácii so svalovou hmotou zamestnanca, ale s jeho rastúcim vybavením fyzickým a vzdelanostným kapitálom. Preto aj dnes nájdeme v Nemecku či Švédsku firmy, zamestnávajúce ľudí, ktorí majú síce obrovské mzdové náklady, ale zároveň aj obrovskú produktivitu.

Nepleťme si však dojmy s pojmi. Napriek celkovému bohatstvu krajiny sú Číňania či Indovia chudobní, veľmi chudobní. Priemerný Číňan je v rozmeroch HDP osemkrát chudobnejší ako Američan a priemerný Ind ešte o polovicu viac. Skutočne bohatou robia krajinu až bohatí ľudia, nie sumárne číslo národnej produkcie.

Rast rozvojových krajín nepredstavuje hospodársku hrozbu, znamená však hrozbu bezpečnosti? Logika medzi budovaním vojenskej sily a ekonomickou výkonnosťou nemusí byť vždy priamočiara. Severná Kórea je jedným z najchudobnejších štátov sveta, napriek tomu má štvrtú najväčšiu armádu na svete. S ekonomickým rastom sa ľahšie uvoľňujú prostriedky pre armádu, zároveň sa však rozvíja ekonomická spolupráca a klesá ochota napríklad bombardovať susedove továrne, ktoré cez akcie vlastnia domáci dôchodcovia. Teória demokratického mieru je príliš sprofanovaná krvavou históriou 20. storočia, než aby sme na základe nej mohli tvrdiť, že ekonomický rast znižuje riziko konfliktu, no môžeme smelo tvrdiť, že ho nezvyšuje.

.nie je všetko zlato

Skôr, než definitívne prisúdime Číne funkciu nového ekonomického vládcu sveta, pripomeňme si ďalšiu lekciiu z histórie, tentoraz oveľa bližšej. Hoci Japonsko zažilo krátku chvíľu slávy počas druhej svetovej vojny, krátko po jej skončení to bola izolovaná krajina, ležiaca v troskách, s rozvrátenou spoločnosťou a cudzou armádou na svojom

území. Trvalo len dve desaťročia, aby sa stalo ekonomickou superhviezdou. Priemerný rast v 60. rokoch dosahoval 10 percent HDP ročne a napriek neskoršiemu spomaleniu sa na konci 80. rokov zdalo, že výmena pozícií svetového ekonomického lídra je len otázkou času. V Japonsku sa však práve v tom čase naplno prejavila ich výstavba „mostov nikam“, teda realitná a infraštruktúrna bublina, a krajina upadla do stagnácie, ktorá trvá už viac ako dve dekády. Za ten čas nielenže USA zmizli niekde v diaľke a Japonsko predstihla aj Čína, ale Japonec, nedávno suverénne najbohatší občan Ázie, má dnes menšiu kúpnu silu ako občan Singapuru, Hongkongu, Taiwanu a predbeha ho aj Kórejčan.

Prostý rast vládnych štatistických ukazovateľov nie je dostatočný dôvod veriť tomu, že čo bolo dnes, bude aj zajtra. Rast Číny či Indie je výnimočný najmä tým, že ide o dve najľudnatejšie krajiny sveta. Na svete je viacero rýchlo rastúcich rozvojových krajín, rekordérom so 17-percentným rastom je momentálne severný sused Číny – Mongolsko. Rýchly hospodársky rast čaká len na moment, keď ľudia v tej-ktorej rozvojovej krajine získajú aspoň základné slobody, stabilizuje sa vymáhateľnosť vlastníckych práv a štát prestane brzdiť rozvoj funkčného podnikateľského prostredia. Z nízkeho základu sa rastie oveľa rýchlejšie ako z vysokého. Inak povedané, ak si nemecký farmár kúpi traktor, nevšimnú si to pomaly ani jeho susedia. Ak si traktor kúpi poľnohospodár v Ugande, znamená to revolúciu pre celý okres.

Čína tak dnes rastie vďaka základom, položeným ekonomickou reformou Deng Xiaopinga na prelome 70. a 80. rokov, podobne India s desaťročnou stratou na Čínu našartovala svoj rast po reformách na začiatku 90. rokov minulého storočia.

Pri zbežnom porovnaní zdanlivo slnečnej ekonomickej situácie týchto krajín s európskym či americkým „prší, v diaľke hrmí, a

prišli neoficiálne hlásenia o tornádach“ sa zdá, že súdruhovia z Číny nespravili chybu a my niekde áno. Žiaľ, súdruhovia vždy robia chyby. V prípade tých čínskych ich navyše maskujú za neprehľadnú zmeť centrálnych rozhodnutí, štátnych fondov, lokálnych administrácií s vlastným výkazníctvom, ktoré sa primárne robí tak, aby potešilo nadriadených v centre a rozsiahlym bankovým systémom, do ktorého takisto nie je vidieť, ale to vlastne nie je vidieť nikde na svete...

Znechutenie západných politikov čínskym rastom ich často vedie k obviňovaniu Číny z toho, že naviazali juan na dolár pri príliš nízkom kurze. No ten, kto na tom v prvom rade stráca, nie je Západ, ktorý si kupuje čoraz kvalitnejšie čínske výrobky, ale čínski spotrebiteľia, ktorí za ne dostávajú natlačené doláre, prípadne ďalší papier vo forme dlhopisov. Čínska vláda tak prakticky outsorcovala svoju monetárnu politiku do rúk USA. Takzvanú dolárovú pascu si už začali uvedomovať aj stranícki ekonómovia a v poslednom čase sa čoraz intenzívnejšie snažia v druhom kroku za utržené papieriky nakupovať hmotné statky ako zlato či ťažobné firmy. Číňania tiež usilovne nakupujú americké nehnuteľnosti.

..čo bude s Čínou?

Čínsku ekonomiku na prvom mieste neťahá

čistý export, ktorý tvorí 5-10 percent HDP, ale investície, ktoré tvoria takmer polovicu domáceho produktu. To znamená obrovské vládne a regionálne projekty najmä v oblasti realít a cestnej a energetickej infraštruktúry. Na jednej strane máme potenciálne obrovské investičné bubliny, vytvorené súdruhmi, na druhej strane tlmenú spotrebu domáceho obyvateľstva, ktorá v ostatnej dekáde znížila svoj podiel na produkte krajiny viac ako o štvrtinu. Dokáže hlad Číňanov po vyššom životnom štandarde vyvážiť potenciálne výbuchy investičnej výstavby?

Výsledok nedokáže nikto odhadnúť. Napríklad známy investor Jim Rogers nepovažuje existujúce problémy za dostatočne veľké na to, aby krajine spôsobili závažné ekonomické problémy, iní, naopak, predvídajú katastrofu. Byť v Pekingu stojí 22 priemerných ročných plátov obyvateľa mesta. Americký realitný trh sa zrútil, keď priemerná cena na trhu dosiahla päťnásobok ročného platu. Internet obieha obrázky novučkých, ale ľudoprázdnych čínskych štvrtí, ktoré márne čakajú na svojich obyvateľov. No toto všetko sú v rozmeroch takmer jeden a pol miliardovej krajiny len anekdotické zmienky, ktoré sú také presné na odhadovanie ekonomickej budúcnosti, ako obližnutý palec na zisťovanie smeru vetra.

Bokom však nestojí ďalšia bublina, a síce tá demografická. Vďaka kombinácii donedávna nízkej dĺžky života a zároveň limitovanej pôrodnosti je už dnes v Číne takmer 40 percent závislých ľudí, teda detí a dôchodcov. Do roku 2050 má tento pomer vystúpiť nad 60 percent. Aj India má svoje Damoklove meče, hoci menej diskutované, či už je to realitný sektor, vysoká inflácia, ktorú sa nedarí podchytiť, alebo výrazne horšia sociálna situácia obyvateľstva a hroziace náboženské konflikty doma aj za hranicami.

Obávať sa treba domáceho schudobnenia, nie zbohatnutia suseda.

.týždeň, 29.7. 2012

Študenti sa môžu tešiť na nové „istoty“ z dielne Smeru

Róbert Chovanculiak

Ľudia zodpovední za konsolidáciu verejných financií na Slovensku vychádzajú z dvoch premís. Po prvé, znížiť deficit v potrebnom čase prostredníctvom znížovania výdavkov je prakticky nerealizovateľné. Po druhé, príjmy verejnej správy k HDP sú na nízkej úrovni oproti zvyšku únie, a preto neexistuje pádny dôvod na ich ďalšie nezvyšovanie.

Záver potom nie je prekvapujúci. Slovensko čaká razantný transfer zdrojov zo súkromného do verejného sektora. Demokratická ruka prozreteľnosti ukázala smer, ktorým sa bude Slovensko uberať počas najbližších štyroch rokov. Smerom k „sociálnej spravodlivosti“, čo pre väčšinu (45 percent) znamená koncept štátu, kde je bremeno zdanenia rozdelené na základe „schopnosti platiť“.

Pozrime sa na jeden z návrhov na zvýšenie odvodového zaťaženia študentov – pracujúcich na dohodu o brigádnickej činnosti. Vezmime si študenta, ktorý na mesačnej brigáde zarába 400 eur. Pôvodne si musel zamestnávateľ na jeho výplatu pripraviť 404,20 eura, v čistom brigádnik dostal 381,71 eura (za predpokladu, že sa z tejto sumy zaplatila daň). Po zmene (zvýšení povinných odvodov) si bude zamestnávateľ musieť pripraviť 491,20 a na výplatnej páske brigádnik uvidí 359 eura. Ako to už býva, okrem na prvý pohľad viditeľného poklesu výšky čistej vyplatenej mzdy brigádника o 22,71 eura, vedie táto zmena k ďalším – nie na prvý pohľad takým viditeľným vplyvom. (pozn. editora - čísla upravené podľa finálnej

verzie zákona).

V trhovom hospodárstve má mzda brigádника (ako aj zamestnanca) formu ceny, ktorá má tendenciu približovať sa k jeho diskontovanému hraničnému produktu. Táto cena však nie je objektivizovaná v podobe vyplatenej mzdy, ktorú brigádnik dostane na výplatnej páske, ale v celkových nákladoch zamestnávateľa spojených so zamestnaním dodatočného brigádника. Navrhovaná zmena počíta so zvýšením odvodov (nákladov) zhruba o 25 percent, čo by malo za následok vznik dočasného nesúladu medzi hraničným produktom brigádника a cenou za jeho zamestnanie. Inak povedané, zamestnávateľovi sa naďalej neoplatí zamestnávať súčasný počet brigádnikov.

Spomínaný nesúlad bude mať za následok vznik dvoch tendencií. Buď rušenie pracovných miest, pokiaľ dodatočný brigádnik nevytvorí produkt prevyšujúci náklady na jeho zamestnanie alebo pokles vyplatenej mzdy brigádnika. V dnešnom svete inflačných politik sú poklesy miezd smerom nadol pomerne nepravdepodobné, a preto bude toto nové „poistenie“, ktoré de facto predstavuje niečo ako „pohyblivú minimálnu mzdu“, znamenat zánik existujúcich pracovných miest, resp. zabránenie vzniku nových.

Otázka je, akú časť obyvateľstva zasiahnu tieto zmeny a aké následky pre nich budú predstavovať. Na Slovensku neustále narastá počet študentov, pričom významná časť

z nich patrí medzi stredné a nižšie vrstvy. A práve títo si často potrebujú popri štúdiu privyrobiť. Nové bremeno „zdanenia“ tak padne na ľudí, ktorí by mali byť, naopak, beneficiarmi verejnej politiky. Návrhy tým pádom idú priamo proti princípom víťaznej volebnej filozofie a sľubom. Pri pohľade na ďalšie návrhy z dielne vlády sa navyše zdá, že pri zdaňovaní sa nekoná podľa princípu „schopnosti platiť“, ale podľa „schopnosti sa brániť“.

Keď minulé vlády uvažovali o spoplatnení vysokoškolského štúdia, vznikla veľká vlna odporu. Dnes plánujú priamo zdaňovať, a tak rušiť pracovné miesta pre študentov, pričom ostáva ticho. Snáď ticho pred búr-

kou, veď príjem z dohody má ročne viac ako 200 000 ľudí mladších ako 23 rokov. Takáto parametrická zmena by pravdepodobne predstavovala posledný úder už tak nízkemu počtu študentov s pracovnými skúsenosťami a slovenské školstvo by chrlilo ešte väčší počet mladých bez praxe a pracovných návykov. To by spolu s dnešnými problémami s nezamestnanosťou mladých ľudí v Európe znamenalo nástup generácie, ktorá pozná predovšetkým úrad práce, pričom je to práve ľavicová filozofia sociálnych istôt, ktorá je priamo závislá od budúceho produktu dnešných mladých ľudí.

Autor je spolupracovník inštitútu INESS

Hospodárske noviny, 19.7. 2012

Výdavky štátu

Rybné hospodárstvo

Ročný príspevok : cca. 2,6 mil. eur

Slovenská produkcia rýb zabezpečí spotrebu 0,5kg rybacinky na človeka. Za posledných 15 rokov sa na Slovensku vyvíjalo priemerne 2,5 mil. kg rýb, z toho zhruba 1,6 mil. kg „priemyselným chovom“. V roku 2013 by malo na dotácie rybného hospodárstva ísť 5,4 mil. eur. Na celé obdobie 2007-2013 boli vyčlenené zdroje na tento program vo výške 18,7 mil. eur, ročne teda 2,6 mil. eur. Na kilo

slovenského rybieho mäsa teda európski daňoví poplatníci (vrátane slovenských) prispievajú rovným eurom.

Ak vychádzame z dostupných štatistík, kde väčšina dotácií ide práve na „priemyselný chov“ a spracovanie rýb, dotácia vzrastie zhruba na 2 eur za kg. Cena kaprieho mäsa po odrátaní DPH bola posledné Vianoce 3 eur za kg. Slovenská produkcia pritom uspokojí 10% ročnej spotreby obyvateľa (priemerne 4,5 kg rybieho mäsa).

Britský daňovník ako najväčší porazený olympiády

Patrick Basham

„Zlato bláznov“

Americkí daňovníci si môžu pri spätnom pohľade vydýchnuť, že pred siedmimi rokmi to spomedzi piatich finalistov nebol New York, ktorý by hostil tohtoročné letné olympijské hry. Medzinárodný olympijský výbor (MOV) svojím výberom hostiteľského mesta Londýn zaistilo britským daňovníkom premrštený účet za ekonomicky najpochybnnejšiu športovú udalosť na svete.

Už len samotné uchádzanie sa o usporiadanie olympiády stálo Londýn 25 miliónov dolárov. Navrhovatelia to považovali za dobre využitie peniaze, keďže žiadna iná športová udalosť nepritiahne toľko účastníkov z rôz-

ných častí sveta a nezviditeľní mesto v takom rozsahu. Predpokladalo sa, že olympiáda prinesie Londýnu obrovské ekonomické výhody.

Koniec koncov, vo všeobecnosti sa vie, že veľké športové udalosti ako olympijské hry generujú tzv. „Veľké tresky“ turizmu, ktoré podporujú miestnu ekonomiku, zatiaľ čo výstavba športovísk a infraštruktúrnych projektov vytvára mnoho nových pracovných miest. Tak to aspoň tvrdia štúdie o ekonomických dopadoch na hostiteľské mesto.

Hovorí sa, že vybudovanie olympijského parku obnoví zanedbanú časť londýnskeho East Endu vďaka novým železničným linkám ako

aj zlepšeniu verejnej dopravy. Pri pôvodne odhadovaných 2 miliárdach dolárov sa takáto obnova javila byť zmysluplnou investíciou.

Toto ekonomické sebavedomie pochádza zo svojrázneho výkladu ekonomickej histórie olympijských hier. Stúpenci londýnskej kandidatury očakávajú značné „olympijské dedičstvo“, ktoré úspešný priebeh hier pretaví do zvýšeného post-olympijského turizmu a priláka nových investorov vďaka zlepšeniu infraštruktúry v zanedbaných mestských štvrtiach.

Bohužiaľ, ako ilustrujú tohtoročné ale aj minulé olympiády, pre britských daňovníkov takáto pro-olympijská propaganda predstavuje víťazstvo nádeje nad skutočnosťou.

Pre tohtoročné hry bol pôvodný odhad nákladov 4,7 miliardy dolárov. Do dvoch rokov sa oficiálne odhady zvýšili na 15 miliárd, viac ako trojnásobok odhadov z roku 2005. Keďže sa financovanie olympiády zo súkromných zdrojov poriadne nere realizovalo, zozbieralo sa 15 miliárd narýchlo od daňových poplatníkov.

Národný kontrolný úrad Veľkej Británie odhalil, že financovanie súkromného sektoru dnes predstavuje menej ako 2% z olympijského rozpočtu, pričom parlamentný výbor pre verejné účty odhaduje celkové náklady na 18 miliárd dolárov. Ešte horšie dopadla

d'akujeme sme.sk

Radi by sme vám dali do pozornosti jednoduchú možnosť ako môžete **podporiť aktivity INESS**, medzi ktoré patrí napríklad aj projekt **Plytvanie štátu** či vydávanie mesačníka **Market Finesse**.

Môžete tak urobiť zo svojho domova či kancelárie jednoducho cez darovací portál dakujeme.sme.sk. Postup je veľmi jednoduchý a časovo nenáročný.

Priamy link je uvedený nižšie. Za vašu podporu, bez ktorej by naše aktivity nebolo možné realizovať, vám vopred dakujeme!

<http://dakujeme.sme.sk/organizacia/33/iness-institut-ekonomickych-a-spolocenskych-analiz>

analýza siete Sky Sports TV, ktorá zahrnula aj náklady na obnovu verejnej dopravy, a ktorá takto vyčíslila náklady na neuveriteľných 38,5 miliárd.

Táto finančná kalamita by nemala byť prekvapením. Veľké rozpočty a dlhová záťaž sú stále najpravdepodobnejšie dôsledky olympiády.

Čínska vláda vyčlenila z rozpočtu 14,2 miliardy dolárov, ale nakoniec minula na svoju olympiádu v Pekingu 40 miliárd. Olympiáda z Atén v roku 2004 stála 10 násobok pôvodného odhadu nákladov 1,6 miliárd dolárov. Desaťročie predtým skončili po barcelonských olympijských hrách s „rozpočtovou dierou“ 6,1 miliardy španielski daňovníci.

Trvalo celé tri desaťročia, kým bol splatený 2,7 miliardový dlh montrealskej olympiády z roku 1976. Montreal nasledoval hneď po tragicknej olympiáde z roku 1972 v Mnichove, kde okrem tragickej straty na životoch zaplatili nemeckí daňovníci 687 miliónov dolárov.

Aj malé zisky dosiahnuté zimnou olympiádou v Salt Lake City (2002) a letnou olympiádou v Atlante (1996) boli iba iluzórne, pretože nezahŕňujú milióny dolárov vložené

do bezpečnostnej asistencie zabezpečenej americkým ministerstvom obrany (2002), alebo 2 miliardy zahrnuté ako výdavky federálnej, štátnej a lokálnej správy.

38 miliardová pomoc daňovníkov v ére fiškálnej úspornosti je stráviteľná ešte menej, ak vezmeme do úvahy, aký malý ekonomický úžitok získajú Briti za svoje úsilie.

Nedávna správa Goldman Sachs uvádza len obmedzený prospech pre britskú ekonomiku a to len do konca roku. Podobne sa vyjadril aj Richard Morawetz z Moody's: „Myslíme si, že olympiáda pravdepodobne neprinesie výrazné naštartovanie britskej ekonomiky a ve-

ríme, že vplyv rozvoja infraštruktúry na HDP Veľkej Británie sa už prejavil.“

Odkaz londýnskych hier bude odrážať odkaz prakticky všetkých predošlých hostiteľských miest. Ako jasne ukazujú akademické štúdie, prísľub dlhodobého prospechu je len ekonomická ilúzia.

Nárast turizmu je okrajový, celkom dočasný, a pre takú známu destináciu, akou je Londýn, ešte menej zreteľný. Z predošlých olympiád neexistuje empirický dôkaz, ktorý by naznačoval čistý rast zamestnanosti alebo reálneho príjmu na obyvateľa v Londýne.

Rovnaké peniaze mohli byť vynaložené na oveľa viac prospešné projekty, než len dočasne posilnenie pocitu národnej hrdosti. Preťaženým daňovníkom radšej mohlo byť dovolené ponechať si ich vlastné peniaze, aby ich minuli podľa vlastného uváženia. Našťastie, MOV výberom Londýna ušetril aspoň náklady americkým daňovníkom, ako aj urážku ich transatlantických bratrancov.

Zdroj: CATO

Pre INESS preložil Michal Karaba

iness.sk, 14.8.2012

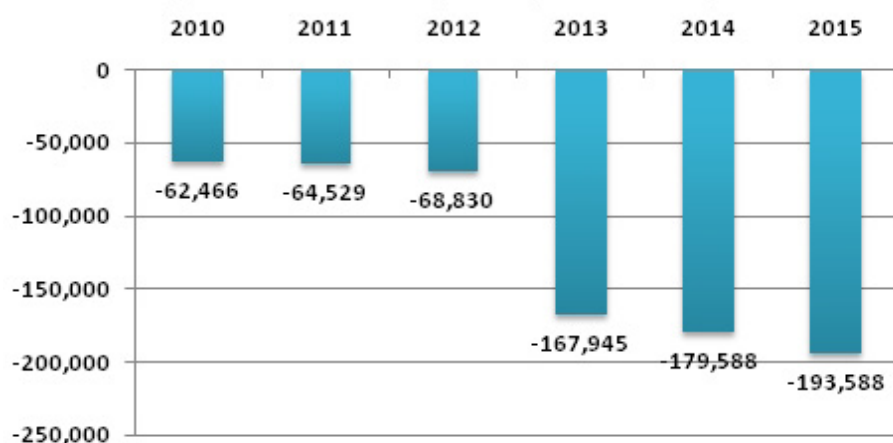
Cena štátu

Negatívne daňové výdavky

Ministerstvo financií začalo vykazovať novú kategóriu výdavkov, tzv. daňové výdavky. Večne ide o daňové úľavy a výnimky, vďaka ktorým isté skupiny občanov, firiem platia nižšie dane. Inak povedané, o koľko by teoreticky štát vybral viac, keby úľavy neboli poskytované.

Vyukazuje však aj opačnú kategóriu – platby občanov, ktoré sa tvária ako účelové, ale nie sú na daný účel použité. Príkladom takejto platby je odvod poistného do Sociálnej poisťovne, z ktorého sa nevypočítava dôchodok, či iná dávka. Vláda tento mesiac schválila zmenu, podľa ktorej sa strop vymeriavacích základov posunie na 5 násobok priemerného vymeriavacieho základu. Keďže napríklad dôchodky sa počítajú len po 2,8 násobok vymeriavacieho základu, a toto číslo postupne klesne na 2,3 násobok, odvody v rozmedzí 2,3 – 5 násobok sú čistou daňou –

Negatívne daňové výdavky - Sociálne poistenie

označujú sa ako negatívne daňové výdavky. Zamestnanci s vyšším príjmom teda v budúcom roku zaplatia na tejto dani 168 mil. eur. Je dobré mať toto číslo na pamäti, pri

plánovanom zavádzaní druhej sadzby dane z príjmov pre vyššie príjmy fyzických osôb.

Zdroj: MF SR

www.cenastatu.sk

Neznesiteľná ľahkosť zadlžovania

Juraj Karpiš

Stredajšie zasadanie vlády bolo historické. Nechajme bokom snahu vlády úplne zoštatniť a monopolizovať sektor zdravotného poistenia, zasadanie vlády bolo výnimočné najmä tým, že nás vyšlo pekne draho: kvôli odhlasovaniu 100-miliardovej pomoci španielskym bankám.

.uvedené peniaze majú odísť postupne podľa potreby vo viacerých tranžiach z eurovalu do španielskeho fondu pre riadenú

reštrukturalizáciu (FROB), ktorý ich použije pri ozdravení a reštrukturalizácii španielskeho bankového sektora. Keďže Slovensko sa na eurovale podieľa necelým percentom, vláda na jedinom zasadnutí schválila pochybný úver z našich vreciek vo výške jednej miliardy eur (!). Teda 71 miliónov eur za každú jednu zodvihnutú ruku 14 členov vlády.

.fínska inšpirácia

Táto suma je len o niečo nižšia ako pláno-

vané bolestivé zníženie deficitu verejných financií na budúci rok (1,2 mld. eur). Alebo inak, za túto sumu by sme takmer 7 rokov nemuseli zavádzať nové odvody na pracovné dohody študentov a ostatných dohodárov alebo by sme zaplatili celoročné výdavky všetkých zdravotných poisťovní za lieky. Áno, áno viem. Sú to „iba“ garancie úveru a dnes ešte nemožno hovoriť o nákladoch pre verejné financie v ich celej výške so st-

opercentnou istotou. Isteže, stačí pohľad na Grécko. Očakávanie extrémne nízkej návratnosti určite nie je katastrofickým strašením a celý obchod nezní ako najlepšie použitie peňazí slovenských daňových poplatníkov. Zvlášť v situácii, keď aj vďaka tejto pôžičke porušíme vlastný, ešte teplý ústavný zákon o dlhovej brzde.

To, že z veľkej časti pôjde o vyhodnené peniaze, vedú aj Fíni, ktorí svoj súhlas opäť podmienili poskytnutím zábezpeky. Fínski daňoví poplatníci tak na rozdiel od slovenských budú chránení aspoň na prvých pár desiatok percent straty z pomoci Španielom. Získali totiž záruku v podobe dlhopisov piatich krajín eurozóny s najlepším ratingom v nominálnej výške 40 percent objemu pomoci. Na oplátku sa budú musieť vzdať potenciálneho zisku z poskytnutia úverov. Ide však o holuba na streche. Pôžičky z eurovalu sa totiž poskytujú za podmienok, ktoré tak akurát pokrývajú

operačné náklady fondu plus nákladové úroky. Počuli ste niekedy odpoveď predsedu vlády na otázku, prečo my záruky nežiadame? Stane sa teraz nebodaj Fínsko druhoradým členom Únie?

.španielske dno

Ani stomiliardová pomoc Španielsko a jeho banky nezachráni. Reálna potreba nového kapitálu pre španielske banky sa odhaduje minimálne na 200-300 miliárd eur. Napríklad podiel zlyhaných úverov developerom dosahuje neuveriteľných 23 percent, pričom v Španielsku ešte ani zďaleka nemožno hovoriť o dne na trhu nehnuteľností. A to sa nebudeme o hospodárení samotného Španielska, ktorému sa nedarí znížiť svoj deficit a o pomoc federálnu vládu žiadajú krachujúce autonómne regióny. Práve ich podvýživou si predchádzajúca vláda pomáhala pri maskovaní reálnej výšky deficitu, čo sa dnes vracia ak bumerang. Španielska ekonomika minulý štvrtok klesla o 0,4 percenta a majú najvyššiu nezamestnanosť v Únii – takmer 25 percent. Odhady nákladov záchrany regiónov sa za jediný víkend vyhupli z 18 miliárd eur na 24 miliárd. Asi nik nemôže čakať, že táto suma je konečná.

Situácia je taká zlá, že trh správu o tom, že ministri financií 20. júla schválili 100 miliárd pomoci, úplne odignorovali. Španielsky akciový trh sa tento rok prepadol už o tretinu. Posledné dni sa jeho straty zrýchľovali, na čo španielski politici reagovali hysterickým zákazom predajov nakrátko. Tento nepo-

chopiteľný ťah len zhorší situáciu, znížením množstva likvidity pripomína popravu posla zlých správ.

.vydrží eurozóna?

Posledné dni sa diskutuje, kedy a nie či Španielsko ako krajina požiada o pomoc. Skorý príchod žiadosti signalizuje aj vášnivé dementovanie tejto správy zo strany vrcholných španielskych predstaviteľov. Euroval ESM, ktorý mal fungovať od začiatku júla a ktorý Slovensko horľavo odhlasovalo, je však stále na stole nemeckého ústavného súdu. Ak vôbec vznikne, tak asi najskôr v septembri. Čo dovtedy? Odkiaľ si požičia Španielsko? Vydrží eurozóna?

Presne pred rokom, začiatkom augusta 2011, začala ECB masívnymi nákupmi talianskych dlhopisov zachraňovať zhoršujúcu sa situáciu v Európe. Pohľad na požadované výnosy španielskych dlhopisov naznačuje, že hrozí identický scenár. 10-ročné španielske dlhopisy prekročili rekordnú výnosovú hranicu 7,5 percenta. V minulosti to bola oblasť, keď krajiny požiadali o pomoc alebo zasiahla ECB.

Napriek tomu, že to opäť vyzerá na záchranu zo strany ECB, odporúčam detailne sledovať budúce zasadania vlády. Naši volení zástupcovia tam budú totiž mŕňať na záchranu európskych bánk a prerastených sociálnych systémov gigantické sumy s neznesiteľnou ľahkosťou.

.týždeň, 29.7. 2012

Aký bude ústavný zákon?

Radovan Ďurana

Vláda má záujem rokovať o prijatí ústavného zákona, ktorý by stabilizoval dôchodkový systém na Slovensku, píše média a portál Národnej rady SR. Šľachetný cieľ, povieť si. Z pohľadu občanov je to nielen finančne nákladné, keď 4 roky jeden furman volá čihá, a potom ďalší hota, ale hlavne to vytvára obrovskú neistotu. Občan potom netuší, čo bude za päť, dvadsať, či nebodaj päťdesiat rokov a pochopiteľne stráca dôveru v akýkoľvek verejne organizovaný systém. Pozrieme sa ale, čo ochote diskutovať o ústavnom zákone predchádzalo.

1. Absencia verejnej diskusie o narýchlo zlepenej budúcej podobe dôchodkového systému zo strany novej vlády.
2. Porušenie legislatívnych pravidiel, extrémne krátke pripomienkové konanie.
3. Vynechanie vznikajúcej fiškálnej rady z procesu hodnotenia dlhodobých dopadov.
4. A nakoniec predloženie reformy bez poznania jej dlhodobých dopadov. Kto chce, môže do zoznamu pripojiť ignorovanie petícií s viac ako 80 000 podpismi.

Prijatie zásadnej reformy penzijného systému v podstate bez diskusie rozhodne nedá-

va dobré predpoklady na to, aby konečne vznikol spoločenský konsenzus ohľadom jeho trvalejšej podoby. Politická trieda sa na parametrickej podobe nastavenia prvého piliera asi zhodne. Prijatá novela de facto kopírovala návrh exministra Mihála (významne ovplyvnený Inštitútom finančnej politiky).

Chlieb sa bude lámať na veľkosti prvého piliera, ktorá priamo závisí od veľkosti druhého piliera. Nie je žiadnou novinkou alebo prekvapujúcim zistením, že vládnuca moc v parlamente nemá k II. pilieru jasný postoj. Rozsah názorov sa pohybuje od jeho úplného zrušenia, až po jeho zachovanie na úrovni 6 % odvodu. Ale pozor, veľkosť II. piliera neurčuje len sadzba odvodu na dôchodkové sporenie. Významnejšou premennou je počet sporiteľov. Vysoký počet sporiteľov znamená vysoký podiel populácie, ktorá čiastočne na seba preberá zodpovednosť za dôchodkové zabezpečenie. A vysoký počet sporiteľov znamená silnú politickú skupinu, ktorá zvyšuje šance druhého piliera na jeho dlhodobé prežitie.

Diskusia o aktuálnej novele sa zredukovala na výšku odvodov, ale zabúda sa na to, že dobrovoľný vstup do druhého piliera, ktorý platil pred Mihálovou reformou, využilo len okolo 10% poistencov. Ochotu pristúpiť na väčší, či menší II. pilier určuje aj vnímanie jeho funkcie. Vládnuca strana hodnotí II. pilier len z pohľadu schopnosti zhodnotenia úspor. Ak už aj niekoľkoročné výsledky plánovaného 20-30 ročného zhodnocovania

vychádzajú nižšie, ako rast priemernej mzdy na Slovensku, považuje II. pilier za zlyhanie. Riziko, že by sporiteľ mal nižší dôchodok ako nesporeiteľ je interpretované ako dôvod nevstúpiť do II. piliera. Inak povedané, nech si sporia len tí, ktorí sú dosť bohatí na to, aby z vlastných úspor bezpečne ustáli nižšie výnosy.

Tento postoj sa samozrejme sociálnodemokratickej strane, ktorá sa chce starať o blahobyť väčšiny populácie, nedá vyčítať. Do značnej miery tiež určuje, aký veľký (či skôr malý) II. pilier by chcela nová vláda mať. A pri malom II. pilieri potom rastie aj ochota zvyšovať do neho odvody, ak zároveň dochádza k zvyšovaniu príjmov I. piliera rozširovaním odvodového základu. Strop vymeriavacích základov sa posúva na 5 násobok priemernej

mzdy, ale dávky sa počítajú najviac z dvoj, resp. trojnásobku týchto základov. Preto sociálne odvody poistencov platené zo mzdy nad 1600, resp. 2400 eur sú čistou daňou.

Čiže ak váš talentovaný softvérový vývojár dostáva mzdu 3500 eur, tak z celých jeho odvodov vo výške viac ako 1000 eur predstavuje 382 eur čistú daň, za ktorú nedostane žiadnu dávku, žiadny dôchodok. Účasť v druhom II. pilieri znamená pre neho jedinou možnosť, ako túto sumu znížiť vo svoj prospech o 44 eur.. Pri 6% odvode sa jeho daň neznižuje o 44 eur, ale „až“ 66 eur (čistá daň 316 eur). Zo mzdy pod 2400 si tento vývojár cez druhý pilier „vytiahne“ 96 eur (4% odvod). On sám teda účasťou v druhom pilieri žiadnu záťaž pre verejné financie nepredstavuje, naopak, bohato ju preplatí. V skutočnosti však bude

jeho čistá daň oproti pôvodnému nastaveniu z roku 2007 ešte o 105 eur vyššia, pretože nedostane trojnásobný dôchodok, ale len 2,3 násobok dôchodku človeka s priemerou mzdou.

Novela I. a II. Piliera sa teda dá čítať nielen ako snaha dočasne vylepšiť bilanciu poisťovne, ale aj ako pokračovanie snahy zmenšovania II. Piliera. Ak by súčasná vláda dosiahla stav, v ktorom by si dobrovoľne sporní len ľudia s nadpriemernou mzdou, veľmi pravdepodobne by ho ústavným zákonom garantovala. Dosiahla by tak kombináciu politicky oslabeného II. piliera a zároveň dodatočné, i keď vzhľadom na demografický trend nie dostatočné zdroje na financovanie deficitného prvého piliera. Ide o to súčasnej vláde?

Pravda, 16.8. 2012

Nesprávne nástroje na prácu

Richard W. Rahn

Centrálné banky vedia vytvoriť peniaze, ale len súkromný sektor vytvára blahobyť. Predstavte si, že ste šikovný chirurg špecializujúci sa na srdce a váš pacient potrebuje novú chlopňu, ale namiesto skalpelu ste na otvorenie hrudníka dostali lyžicu.

Spoliehať sa na to, že Federálny rezervný fond (Fed) a Európska centrálna banka (ECB) vyriešia nedostatok nových pracovných miest, nebude oveľa efektívnejšie, ako dať chirurgovi do rúk lyžicu.

Centrálné banky ako sú Fed a ECB môžu spôsobiť vážne ekonomické problémy tým, že vytlačia priveľa alebo príliš málo peňazí. Nemôžu ale za rozpočtové problémy – príliš vysoké dane a výdavky – a ani ich nevedia vyliečiť. Začiatkom júna prezident Fed-u Ben S. Bernanke takmer priznal to, čo už mnohí vedia – že Fed už teraz veľa spravíť nemôže. „Federálne dane a výdavky by mali v maximálne možnej miere zvýšiť motiváciu pracovať a sporiť, povzbudiť investície do kvalifikácie zamestnancov, stimulovať tvorbu súkromného kapitálu, podnecovať výskum a vývoj, a poskytnúť potrebnú verejnú infraštruktúru,“ povedal. Predseda ECB Mario Draghi povedal v podstate to isté politickým lídrom krajín eurozóny.

Politická trieda, aby zakryla vlastnú nezodpovednosť, sa snaží hodiť ekonomickú krízu na centrálnu banku. Úlohou centrálnej banky je udržať stabilitu cien. Keď niekto od centrálnych bánk požaduje zabezpečiť aj ekonomický rast, plnú zamestnanosť a ešte aj ochranu spotrebiteľa, zlyhajú – pretože nemajú tie správne nástroje.

Keď vzniklo euro, členské krajiny sa zaviazali, že ich deficit nebude vyšší ako 3 percentá ich hrubého domáceho produktu (HDP). Bolo jasné, že vysoké a trvalé deficity by spôsobili, že pomer dlhu voči HDP by vzrástol na úroveň, keď by už deficit nemohol byť financovaný. Všetky hlavné európske ekonomiky teraz dosahujú deficit vyšší ako je ich miera

ekonomického rastu, čo znamená, že sa pomer dlhu voči ich HDP neustále zvyšuje. To ale nedokáže zastaviť ECB. Len tí, ktorí ovládajú fiškálne páky jednotlivých vlád, môžu zastaviť deficit a zdá sa, že politické sily nie sú schopné dosiahnuť nevyhnutnú úroveň sebakontroly.

9. júna európski ministri financií odsúhlasili pôžičku 100 miliárd eur na záchranu španielskych bánk. Ak ale Španielsko a ostatné európske krajiny nedosiahnu vysoký rast, budú to peniaze vyhodene z okna. Aby štáty dosiahli vysoký rast, budú musieť výrazne znížiť výdavky na sociálne dávky, nepružné pravidlá pracovného trhu a kontraproduktívne regulácie. Ako pravdepodobné je niečo také? Francúzsko namiesto zvýšenia veku odchodu do dôchodku, ktoré je nevyhnutné na uzdravenie rozpočtu, tento mesiac dôchodkový vek znížilo. Kratší pracovný život znamená menší výkon a ekonomický rast, a z dlhodobého pohľadu aj nižšie daňové príjmy. A predsa Francúzi, spolu s ostatnými európskymi národnými bankami, idú požičať

peniaze, ktoré nemajú, na pokrytie pôžičiek poskytnutých španielskymi bankami na neproduktívne prímorské vilky.

Prezident Obama a jeho spojenci teraz tvrdia, že dôvodom pre spomalenie rastu pracovných miest v Spojených štátoch je to, že nebolo vytvorených dostatok nových pracovných miest vo „verejnom sektore“. Čo vytvára blahobyť – keď vláda zamestná ďalšieho byrokrata vytvárajúceho nové formuláre, ktoré musí vyplniť spoločnosť ťažiacia plyn, alebo keď plynárenská spoločnosť zamestná pracovníka, aby vyťažila viac plynu? Fed môže vytlačiť viac peňazí, a Kongres môže zvýšiť dane, aby mohol zamestnať ďalších vládných úradníkov, ale ak ich „práca“ zvyšuje náklady podnikov ako dôsledok ďalších regulácií alebo iných prekážok, podniky budú zamestnávať menej zamestnancov. Ak noví vládni zamestnanci nerobia nič, čo skutočne zvyšuje životnú úroveň, sú len mŕtvou záťažou ekonomiky, ktorá znižuje množstvo peňazí, ktoré jednotlivci a podniky majú k dispozícii na vytvorenie reálneho blahobytu.

Učiteľ, ktorý učí deti čítať, vytvára skutočné dlhodobé bohatstvo. Byrokrat vo vzdelávaní, ktorý od učiteľov požaduje viac papierov a tým zníži čas, ktorý učiteľ strávi so študentami, je ničiteľ bohatstva. Väčšina zo zvýšených výdavkov vo vzdelávaní bola použitá na vytvorenie miest ničiacich blahobyť, nie vytvárajúcich blahobyť. Zredukovanie vládnej zamestnanosti tým, že sa zrušia miesta ničiace bohatstvo, by bolo viac než vykompenzované vytvorením produktívnych miest v súkromnom sektore.

Keynesiáni radi rozprávajú o „multiplikátore“ pracovných miest naštartovanom vyššími vládnymi výdavkami. Tento multiplikátor existuje iba v myšliach tých (ako je napríklad Paul Krugman z New York Times), ktorí nevidia realitu a empirické dôkazy – a vôbec nerozumejú ako verejný a súkromný sektor v

skutočnosti fungujú. Slávny Obamov bilión-dolárový stimul – tak ako predošlé programy s veľkými výdavkami – nevytvoril pracovné miesta, ktoré jeho zástancovia tvrdili, že vytvorí.

Zákon ponuky a dopytu sa nezmenil. Ak sa cena práce a kapitálu zníži, bude zamestnaných viac ľudí. Vláda môže zredukovať náklady na prácu a kapitál znížením daní a

obmedzením deštruktívnych regulácií. Dopyt sa zvýši tým, že umožnia ľuďom ponechať si viac z ich vlastnej produkcie.

Centrálné banky majú nástroje na vytvorenie peňazí – ale nie bohatstva – znížením hodnoty súkromných úspor, ktoré sú zmenšené v dôsledku inflácie a nízkych alebo negatívnych úrokových sadzieb.

Väčšina vládnych aktivít blahobyť ničí, ale

väčšina aktivít súkromného sektora blahobyť zvyšuje.

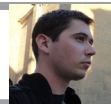
Richard W. Rahn je senior člen Cato Inštitútu a predseda Inštitútu pre globálny ekonomický rast. Pôvodný článok vyšiel vo Washington Times dňa 11.6. 2012.

Pre INESS preložila Martina Forgáč.

iness.sk, 3.7.2012

Slovenský sociálny systém vypláca už 100 rôznych dávok

Ján Dinga

Pri analýze slovenského systému sociálneho zabezpečenia v roku 2006 identifikoval INESS 90 rôznych štátom poskytovaných dávok a zvýhodnení. Pri podobnej analýze dnes sme ich našli už viac ako 100.

V minulom desaťročí stúpili podľa Eurostatu výdavky slovenského sociálneho systému v konštantných cenách o 90%. Priemerná reálna mzda vzrástla v rovnakom čase približne o 30%. Podiel týchto výdavkov na HDP sa začiatkom aj koncom desaťročia pohyboval na úrovni vyše 18%, v rokoch 2005 až 2008 sa však držal pod hladinou 16%. Celková inflácia za sledované obdobie dosiahla viac ako 50%.

Nové dávky

K výplátam dôchodkových dávok v roku 2006 pribudol ako prvý **vianočný príspevok**. Táto dávka vyplácaná plošne poberateľom nižších dôchodkov zaťažuje štátny rozpočet sumou vyše **60 miliónov eur**. Ďalšou dôchodkovou dávkou zavedenou v posledných rokoch je **príplatok k dôchodku politických väzňov**, ktorá stojí daňových poplatníkov **3 milióny eur** ročne.

Zavedenie II. piliera sa prejavilo novými výdavkami fondu garančného poistenia, keďže sa z neho hradia príspevky nezaplatené zamestnávateľom (**ročne 30 miliónov eur**).

Ďalšou novou dávkou je **príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa** vo výške 679 eur slúžiaci na pokrytie nevyhnutných potrieb novorodenca, ktorý predstavuje výdavok verejných zdrojov vo výške **35 miliónov eur** ročne. Žiada sa dodať, že základný príspevok pri narodení dieťaťa je dávka s prakticky identickým účelom, na ktorú štát vynakladá 9 miliónov eur.

Medzi nové príspevky patrili aj dočasne mienené **protikrízové opatrenia**, najmä **príspevok na podporu udržania zamestnanosti, príspevok na podporu regionálnej a miestnej zamestnanosti a príspevok na realizáciu opatrení ochrany pred povodňami**. **Tieto minulý rok stáli štát vyše 40 miliónov eur**.

V posledných rokoch sa tiež stretávame so

zamestnaneckou prémie - štát týmto prispieva nízkoprájmovým daňovníkom, ktorí nevyčerpajú celé nezdaniiteľné minimum. Celkové náklady tvorili v roku 2011 vyše **10 miliónov eur**. Podobný efekt by sa však pre týchto daňovníkov dosiahol aj vhodne nastaveným znížením odvodov pre nízkoprájmové skupiny. Tento by mal v dôsledku zníženia nákladov na prácu tiež pozitívny vplyv na vytváranie nových pracovných miest.

Nevyužívané dávky

Súčasťou systému sú však aj príspevky a dávky, ktoré nevyužíva nikto z potenciálnych žiadateľov. Dôvodom môže byť byrokracia spojená s ich vyplácaním alebo jednoducho nevedomosť o tom, že vôbec existujú. Tak či onak sú takéto prípady príkladom nadpráce zákonodarcov zaťažujúcich legislatívu a úrady administratívou, ktorá nie je nikomu na prospech.

Podľa zákona o sociálnom poistení môže byť poškodenému, ktorý v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby trpí poklesom pracovnej schopnosti, poskytnutá **pracovná rehabilitácia** alebo **rekvalifikácia**. Možno práve čarovná formulka môže byť v tomto prípade spôsobila, že žiadnu z týchto možností minulý rok **nevyužil ani jeden pracujúci**. Keďže

vyplácanie ďalších dávok **rehabilitačné** a **rekvalifikačné** je podmienené poskytovaním vyššie uvedených príspevkov, v minulom roku sa nevyplácali ani tieto dávky.

Obdobné prípady nájdeme aj pri podpore zamestnanosti, v rámci ktorej sme našli **28 štátom vyplácaných príspevkov**. Zrejme je toto číslo trochu vysoké aj pre zamestnávateľov a uchádzačov o prácu, keďže **4 z týchto príspevkov v roku 2011 nevyužil nikto**.

Pri podpore zamestnanosti nájdeme aj niekoľko poskytovaných dávok, ktoré za celý rok využilo **len niekoľko desiatok ľudí (príspevok na presťahovanie za prácou; príspevok na dopravu do zamestnania)**.

Aj keď väčšina príspevkov vyplácaná v rámci podpory zamestnanosti je orientovaná najmä pre zdravotne postihnuté osoby, určite by bolo zmyslupľnejšie zamýšľať sa viac nad adresnosťou pri poskytovaní dávky, ako len zvyšovať ich počet. Inak povedané, slovenský sociálny systém sa „snaží“ byť adresný vecnou podstatou dávky – preto ich máme vyše sto, namiesto toho, aby bol adresný poznaním príjmového a majetkového statusu poberateľa. Výsledok preto nie je prekvapivý, v systéme sociálneho zabezpečenia nie sú len takmer nevyužívané dávky, ale aj viacero dávok, ktoré možno hodnotiť ako duplicitné.

Obdobne môžeme hodnotiť aj rodinné príspevky vyplácané v rámci štátnej sociálnej podpory. **Prídavok na dieťa a rodičovský príspevok tvoria 90% sumy vynaloženej na rodinné príspevky, sociálna podpora však pozná ďalších 13 rôznych rodinných dávok**.

Pri dávkach v hmotnej núdzi stojí za zmienku **2-eurový príspevok na zdravotnú starostlivosť**. Tento príspevok pochádza ešte z čias tzv. Zajacových dvadsaťkorunáčkov, ktoré už dnes neexistujú. Aj keď sa výška tohto príspevku môže javiť nezáujímavá, **ročné výdavky na jeho vyplácanie činia okolo 8 miliónov eur**. Rozhodne nezanedbateľná položka pre štát, ktorý by mal v čase krízy uvítať každé ušetrené euro.

iness.sk, 19.7.2012

Búranie

Juraj Karpiš

Monetárna politika neprirodzene lacných úverov pomýlila investorov a nafúkla v európskej periférii obrovské bubliny. Počas desiatich rokov najväčšieho stavebného boomu bolo v Írsku, krajine s 4,5 miliónmi obyvateľov, postavených 553 000 domov a bytových jednotiek.

Stavebný sektor tam rástol dvakrát rýchlejšie ako vo zvyšku Európy. Dnes, po 50% prepade cien nehnuteľností, je v Írsku 294 000 domov a bytov prázdnych. Neobývané, v mnohých prípadoch nedokončené štvrte duchov postupne pustnú. V snahe odstrániť tieto chybné investičné rozhodnutia a vrátiť pôdu produktívnejšiemu farmárčeniu začali Íri s ich búraním. V prvom kole má byť so zemou zrovnaných 128 developerských projektov.

V čase, keď sa výsledky poslednej mone-

tárnej expanzie stretávajú v Írsku s buldozérmi, vrcholí v Európe diskusia, ako rozbehnúť tú ďalšiu. Vytvorenie bilióna nových eur formou neobmedzených úverov komerčným bankám nepomohlo. Vystrašené banky ich namiesto multiplikovania na úvery ekonomike napchali pod vankúš. Uložili ich na účtoch v ECB, kde za ne dostávali 0,25%.

Vyduriť nové eurá z bánk sa nepodarilo ani znížením úroku na 0%. Vklady bánk v ECB síce zo dňa na deň klesli o vyše 400 mld. eur (z 800), no tieto peniaze iba preskočili na iný účet v ECB. Ak nefunguje 0%, treba skúsiť penalizáciu. Na spadnutie je zavedenie negatívneho úroku - poplatku za to, že banka drží nadbytočné rezervy v ECB. No aj tomu sa dá vyhnúť.

Stačí, aby si banky týchto „nadbytočných“ 800 mld. vybrali v hotovosti. Skolabovali by

však tlačiarne (v celej eurozóne je v obehu 900 mld. eur) a na držanie takej kopy bankoviek by si museli banky vybudovať špeciálne priestory.

No ak štát a jeho centrálna banka monetárnu expanziu naozaj chce, tak ju nakoniec aj dostanú. Banky sa dajú ľahko obísť a novo vytvorené eurá môžu napríklad cestou bankovej licencie pre ESM a jeho úverov tiecť rovno napríklad na platy stoviek zamestnancov novozriadeného štátneho podniku na privatizáciu 4 gréckych boeingov.

Nárast množstva peňazí teda možno napriek počiatocným neúspechom realisticky očakávať a otvorená zostáva len otázka, následky akej bubliny budeme odstraňovať za 10 rokov.

SME, 22.7. 2012

Stane sa kaderník euroskeptikom?

Radovan Ďurana

„Byrokracia, vláda nikoho, sa stala modernou formou despotizmu.“ **Marry McCarthy**

V Európskej únii pracuje viac ako milión kaderníkov v zhruba 400 000 kaderníckych salónoch. Bez poriadnej smernice, ktorá by im zabezpečovala bezpečnosť pri práci. Či smernice, ktorá by chránila najmä väčšie salóny so zamestnancami, pred nekalou konkurenciou a dampingovými cenami kaderníckych samoziviteľiek. Riešenie? Rámcová zmluva na ochranu zdravia a bezpečnosti práce v kaderníckom sektore.

Rámcovú zmluvu proti emočnému kolapsu

Odhliadnime teraz od reprezentatívnosti podpisujúcich strán, hoci vieme, že napríklad Asociácia kaderníkov Českej republiky má 24 členov, a počet strihajúcich odborárov sa zistiť nedá. Zmluva kaderníckych zamestnávateľov a odborárov, v rámci sociálneho dialógu pod taktovkou Európskej komisie pochopiteľne, nemá chrániť len zamestnancov kaderníckych salónov. Jej text, ktorý by sa mal stať direktívou po jej schválení Európskou radou, vyzýva, aby pravidlá zamestnávania kaderníkov platili aj na živnostníkov. Milé dámy strihajúce na voľnej nohe, odporúčame rozdzvojenie osobnosti. Keď budete kupovať kreslo do vášho salónu, neustupujte tej polovičke, ktorá bude chcieť kúpiť síce staršie, ale lacnejšie kreslo. Dajte na tú druhú polovičku, ktorá sa riadi rámcovou zmluvou (pravdepodobnou budúcou smernicou): Pri každej obnove alebo výmene vybavenia salónu, zamestnávateľ musí kúpiť vybavenie zodpovedajúce najaktuálnejším ergonomickým zvyklostiam. Zmluva vám ďalej pripomína, že si budete musieť začať poriadne

plánovať prácu, aby ste predišli emočnému kolapsu. Pri strihaní dať dolu všetky prstene a ozdoby, lebo pod nimi by vám mohli farby na vlasy spôsobiť neplechu. A skontrolujte ventiláciu, či na každú osobu v miestnosti dodáva 100 m³ čerstvého vzduchu za hodinu. To, že sa neoplatí strihať na vysokých opätkoch možno tušíte, ale zmluva vám opäť pripomenie, že len nešmykľavá obuv zaručí dlhodobu kvalitný výkon.

Keď som konfrontoval moju dlhoročnú kaderničku Betku s obsahom zmluvy, zdesene si povzdychla: To sa vrátíme o 20 rokov dozadu, keď sme museli mať vysoké šnúrovacie topánky, biely plášť a zákaz lakovaných nechťov?

Podobných príkladov často absurdných nariadení sú tisíce. A je teraz nepodstatné, že

časť textu zmluvy je len prepísaním už existujúcich pravidiel bezpečnosti práce. Dovolím si tvrdiť, že každý, kto dokázal prečítať celú podobnú zmluvu, či smernicu, vrátane nevyhnutného lyrického úvodu, sa aspoň na chvíľu stal eurorealistom, ak nie euroskeptikom. Alebo minimálne si položil otázku: Prečo sú tam také často nezmyselné detaily? Odpoveď je jednoduchá. Pretože tam môžu byť a nie je sila, ktorá by to zastavila. Predstavte si, že pracujete v Berlaymonte, bruselskej centrále Európskej komisie, a kaderníci vám v rámci programu sociálneho dialógu predložia zmluvu, v ktorej sa píše: v tejto oblasti je vo všetkých členských štátoch potrebná spoločná stratégia, zohľadňujúca najnovšie poznatky vedeckého bádania. Zmluva by mala byť rozšírená aj na živnostníkov, aby mohli profitovať z vyššej miery bezpečnosti práce. Ktorý úradník môže povedať „nie“ na také šlachetné ciele?

Nie len Brusel

Bolo by naivné v takýchto prípadoch zvalovať vinu len na Brusel. Ten je často len prostredníkom podivných nápadov lokálnych úradníkov, ktorí si nevedia predstaviť, že kaderníci by si mohli kúpiť tichý a ľahký fén aj bez toho, že by im to niekto nariadil. A ak to nie sú priamo úradníci, potom sú to obyčajne lobisti, ktorí sledujú vlastné záujmy šíria dobro pre pracujúcich. Brusel v tomto prípade predstavuje „len“ kanál, ako podobné absurdnosti uvaliť rovno na všetky krajiny únie. A eurorealistom neostáva nič iné len povzdych, že odstránenie nadbytočnej regulácie vyžaduje podstatne viac úsilia, ako jej prijatie.

iness.sk, 20.8.2012

Prečo je Estónsko krajinou technologických start-upov

Ben Rooney

Estónsko je 132. najmenšia krajina na svete vzhľadom na rozlohu, napriek tomu má najviac start-upov na počet obyvateľov v celej Európe. Napriek tomu, že má populáciu o veľkosti Kodane, nebráni to Estónsku mať najpokrokovejší systém e-governmentu.

Prečo je tento bývalý sovietsky štát so zložitým jazykom a nie veľmi priaznivým podnebíom taký úspešný ohľadom start-upov?

Z dvadsiatich finalistov januárového Seedcampu, programu zameraného na mentoring podnikateľov, štyria boli Estónci, vrátane následného víťaza GrabCAD - sociálnej siete pre inžinierov, v ktorej je už registrovaných 10 % inžinierov-mechanikov z celého sveta.

Podľa Anttiho Vilpponen, CEO a zakladateľa ArcticStartup, stránky ktorá sleduje podnikateľské novinky v regióne, Estónsko má oproti ostatným tri výhody: politických predstaviteľov, úspech Skype a vlastnú kultúru.

Vedenie krajiny je jasné a konzistentné. Prezident Thomas Hendrik Ilves, štvrtý prezident v novodobej histórii Estónska, by sa asi neurazil, keby ste ho nazvali informatickou kockou. Na svojom stole v kancelárii má 27 palcový iMac, taktiež používa Macbook Air a iPad 2. Predtým zvykol programovať v assembleri.

Pán Ilves sa nedávno dostal do verejnej roztržky s ekonómom Paulom Krugmanom. O jeho podpore technológií vypovedá to, že si ako bojové pole vybral Twitter. Koľko iných svetových lídrov píše vlastné tweety?

Vláda začala investovať do informatizácie už od získania nezávislosti v roku 1991. Krajina je chválená za svoju rovnú daň, ktorá pomohla vybudovať podporu pre e-government, hovorí Mr. Ilves. „Ak skombinujete rovnú daň s informatizovaným systémom, tak vám vznikne systém, ktorý je jednoduchý a ľahko spočítateľný, a práve preto, že je rovný a informatizovaný, tak ľudia môžu, a skutočne to tak aj robia, podať svoje daňové priznanie veľmi rýchlo.“

Krajina zaviedla voľby cez internet, elektro-

nický zdravotnícky systém a možnosť podpisovať dokumenty elektronickým podpisom.

Životnú úlohu hrá samozrejme aj pojem úspechu. Ak sa rozprávate s estónskymi podnikateľmi, meno jednej spoločnosti sa neustále opakuje: Skype. Napriek tomu, že túto spoločnosť založili Švéd a Dán, vybudovali ju Estónci.

„Nato, aby ste dostali do povedomia start-upy ako serióznou formu podnikania, potrebujete nejaký lokálny úspešný príbeh,“ povedal Taavet Hinrikus, zakladateľ zmenárenskej služby TransferWise.

Názor zdieľa aj Andrus Purde, spoluzakladateľ Achoo - sociálnej siete pre profesionálov. „Veľa ľudí si uvedomilo, že keď chlapík, s ktorým hrávali basketbal, dokázal zmeniť svet priamo z Estónska, tak to môžu dokázať aj oni.“

A nakoniec tu máme kultúru, ukutú počas tvrdých rokov brutálnej okupácie. „Podstatnou skutočnosťou je psychologický pocit toho, že ste utláčaní“, povedal Ilves. „Chcete sa zbaviť všetkého, čo ste zažili predtým. U nás skoro nikto nevidí žiadnu hodnotu v udržiavaní tradícií e sovietskeho systému.“

Hinrikus dodal, že sovietska skúsenosť v nich vybudovala postoj, že dokážu všetko.

„V tých časoch ste nemali nikoho, kto by vám pomohol. Ak ste niečo potrebovali, museli ste si to spraviť sami. To nám všetkým dalo schopnosť doviest veci do konca, čo je nutnosťou pre začínajúci biznis.“ Paradoxne veľkosť Estónska hrala kľúčovú rolu. Je jedno, ducho príliš malé na to, aby ste podporovali domácich hráčov. „Veľkosť nášho trhu alebo skôr jeho malosť nás prinútilo vytvárať idey, ktoré sú globálne,“ povedal Heikki Haldre, CEO spoločnosti Fits.me, ktorá poskytuje služby pre online obchody s módou.

Nakoniec to je podnebie, ktoré - povedzme si úprimne, je úplne strašné. Napriek tomu, ako povedal Tonis Saag, CEO a zakladateľ Sportlyzer.com, online fitness systému, aj to bolo pomocou. „Chce to veľmi trpezlivých

ľudí, ktorí vybudujú nejakú technológiu, a žiť v Estónsku chce trpezlivosť, keď máte len 5 hodín denného svetla v zime a 5 hodín tmy v lete.“

Ale predtým, než odídeme s myšlienkou, že estónska start-upová komunita je nejakým nekonečne úspešným príbehom, musíme poznamenať, že napriek úspechu, Estónsko zostáva medzi najchudobnejšími európskymi štátmi. HDP na hlavu predstavuje len 13 194 Eur, čo je polovica susedného Švédska (27 039 Eur), ale zas výrazne viac ako jeho dvaja susedia, Litva (9 930 Eur) a Lotyšsko (11 041 Eur). Nezamestnanosť zostáva stále vysoká na úrovni 16,8 % v roku 2010 (momentálne už len 11,5%, pozn. prekl.).

Hoci mnohí chvália estónsku rovnú daň, na nedávnej start-up konferencii na technickej univerzite v hlavnom meste sa objavili námietky na nedostatok využívania opcii na akcie, obľúbenej formy financovania start-upov. Nezískali dostatok financií pre potenciálne talenty. Nebolo by lepšie, keby najviac preferovaný sektor dostal špeciálne postavenie?

Žiadna šanca, odpovedá pán Ilves. „Žiadne výnimky pre nikoho. Sú to práve výnimky, ktoré vám na konci zlomia väz.“

Vo svete start-upov musíte byť opatrní, aby ste oddelili fakty od nafukovania, tvrdí Andres Susi, CEO a spoluzakladateľ tallinskej stránky venujúcej sa zoznamovaniu Flirtic.com. „Myslím si, že Estónci odvedli veľmi dobrú prácu, čo sa týka predania samého seba ako „start-up-erov“. Avšak ešte musíme dokázať, že vieme premeniť start-up na reálnu spoločnosť.“

Keď sa bude Estónsko v auguste obzerať dozadu pri 21. výročí od oslobodenia sa spod sovietskej okupácie, môže sa pozrieť a povedať si koľko toho už stihlo, no s vedomím, že v budúcnosti je stále čo zlepšovať.

Wall Street Journal, 14.6. 2012

Pre INESS preložil Roman Frnčo

iness.sk, 11.7.2012

Zmeniť podmienky eurovalu? Žiaden problém!

Martin Vlachynský

Minulý víkend sa predstavitelia EÚ dohodli, že euroval (ESM) bude môcť financovať priamo banky. Už financovanie jednotlivých nezodpovedných vlád z prostriedkov ostatných členov od počiatku považujeme za chybný krok. Avšak možnosť posilať peniaze európskych daňových poplatníkov priamo bankám negatíva ešte viac rozširuje. Na rozdiel od pôžičiek štátom, tieto peniaze pôjdu mimo aspoň naoko tvrdého dohľadu Trojky, aký zažívalo napríklad donedávna Grécko. Výmenou za to dostaneme my, ak-

cionári ESM, akcie nesolventných bánk na hranici kolapsu. No nekúp to.

Tí z vás, čo sa problematike venujete trochu hlbšie, ste sa možno zamysleli nad jednou zaujímavou vecou. Zásadná úprava (priame financovanie bánk) sa dohodlo potom, čo niektoré krajiny, ako napríklad Slovensko, euroval už schválili. Ako je to možné? Budeme schvaľovať novú zmluvu, budeme hlasovať o dodatku?

Nie. Podľa predstaviteľov Komisie na túto zmenu netreba zmluvu o ESM vôbec zme-

niť. Trik sa ukrýva v článku 19, ktorý tvrdí: „Rada guvernérov [ESM] môže prehodnotiť zoznam nástrojov finančnej pomoci uvedený v článkoch 14 až 18 a rozhodnúť sa zmeniť ich.“

Holandania, ktorí spolu s Fínmi začínajú preberať štafetu tvrdej línie po pomaly mäkňúcom Nemecku, namietajú voči takémuto výkladu. Ale ako sa vraví, čo sa babe zachcelo, to sa babe prisnilo. Dnes to funguje tak, zajtra môže onak. Ďalšou zaujímavosťou je článok 10, ktorý vraví o tom, že rada guver-

nérov môže nielen požiadať o splatenie kapitálu na požiadanie, ale môže tento kapitál navýšiť. Ak sa bude zdať 700 miliárd málo, môže sa navrch dačo prihodiť. Limitom sú len ekonomické možnosti európskych daňových poplatníkov.

Nám už len ostáva dúfať, že keď k pokladnici príbehne Slovensko (náš skoromenovec sa už postavil do radu), tak v nej niečo ešte bude. Inak nám ostanú len dlhy.

P.S. Ak už máte zmluvu otvorenú, pozrite si aj celú kapitolu 6 (články 31 a viac). Úrad-

nici ESM majú imunitu ohľadom svojich rozhodnutí. Majetok ESM nemôže byť zadržaný, vrátane akejkolvek dokumentácie. A úplná perlička na záver. Štáty nemajú právo od ESM vyberať žiadnu priamu daň, ani jeho zamestnanci neplatia v členských štátoch daň z príjmu. V prípade, že ESM pri svojej činnosti zaplatí nejakú nepriamu daň, daný štát ju musí vrátiť. A ja som myslel, že vraj špekulantov treba zdaníť...

Finweb, 5.7.2012

Kto vysvetlí rozdiely v predikciách?

Radovan Ďurana

Dôchodkový deficit je ešte vyšší ako sme čakali, kto vysvetlí záhadný rozdiel? Navrhovaná (ne)reforma necháva dôchodky hlboko v červených číslach.

Vývoj deficitu priebežného piliera po prijatí pôvodných návrhov na penzijnú reformu, zdokumentované v štúdiu IFP (04/2012), ilustruje horný graf vpravo (deficit by sa pohyboval v pásme -1,5% až -1% HDP, ak by sa pri vyplácaní dôchodkov zohľadňoval aj počet pracujúcich a dôchodcov).

Aktuálny návrh reformy, ktorej dopady v dvoch grafoch zverejnil riaditeľ toho istého inštitútu Martin Filko (deficit v intervale -2,3% až -6% HDP), posielajú súčasnú aj pripravovanú penzijnú bilanciu hlboko do červených čísel (spodný graf vpravo).

Okrem reformy, ktorá zjavne nerieši, ale len zjemňuje dopad zle nastaveného prvého piliera za cenu vyššieho zdanenia, sa na jazyk sa derie mnoho otázok.

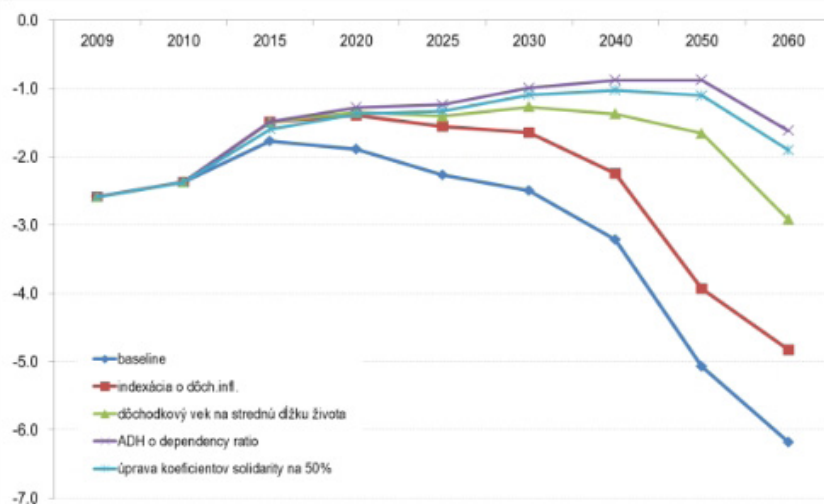
1. Prečo nebola oficiálne zverejnená štúdia dopadov navrhovanej dôchodkovej (ne)reformy, keď prepočty evidentne existujú?

2. Prečo je tak zásadný rozdiel v základnom scenári? Čo sa zmenilo za necelé tri mesiace na demografickej štruktúre alebo predpokladoch dôchodkového modelu, že scenár bez zmien vykazoval za Mikloša v roku 2060 -6% deficit a za Kažimíra -9%? Demografické predpoklady komisie boli zverejnené už v roku 2011, rovnako prognóza potenciálneho rastu (Paradoxne verzia 2012 počíta s väčším počtom Slovákov v produktívnom veku a nižším celkovým poklesom obyvateľstva ako verzia 2008). Je viac než žiaduce, aby IFP, alebo MPSVR, zverejnili pozadie výpočtov. Podstatne rozdielny základný scenár (v apríli baseline znižuje schodok do 2015, v júli nie) bez adekvátneho vysvetlenia vyvoláva pochybnosti o kvalite dlhodobých prognóz.

3. Prečo sa o reforme rozhoduje pred zverejnením analýzy Fiškálnej rady? Predkladateľov „nezávislý“ názor nezaujíma?

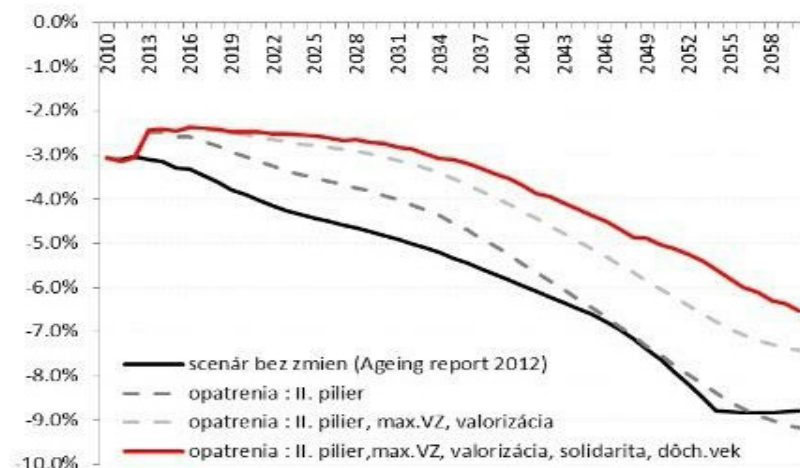
Iness.sk, 4.7.2012

Vplyvy opatrení na saldo priebežného piliera (% HDP) 2010-2060

Zdroj: MFSR - IFP

Bilancia priebežného piliera dôchodkového systému (% HDP, bežný rok)

Zdroj: MF SR

Keď zhasnú svetlá: Európa v dobe šetrenia

Vani K. Borooah

Francúzsky IREF, s ktorým spolupracuje aj INESS, vydal knihu zaoberajúcu sa príčinami krízy v Eurozóne a možnými budúcimi scenármi. Prečítajte si preklad jej zhrnutia.

Kríza v Európe ešte nie je za nami a ľahké riešenia sa nenúkajú samé od seba. Niektoré príčiny krízy môžeme považovať za dočasné, zatiaľ čo iné sú viac štrukturálnej povahy. Bublina na trhu nehnuteľností patrí do prvej skupiny; zlyhanie vlád pri snahe implementovať rozumné opatrenia podporujúce ekonomický rast zaradujeme do druhej skupiny.

Samozrejme, každá krajina má svoje vlastné charakteristiky, a z tohto dôvodu má svoj účet za krízu. Tento článok predstavuje na základe tohto tvrdenia detailnú analýzu troch kauzálnych charakteristických vlastností spoločných pre celú eurozónu. Po prvé, monetárne autority únie presadzovali expanzívnu politiku najmenej počas jednej dekády: v dôsledku čoho boli banky motivované k voľnému požičiavaniu, a to aj v prípade, keď to znamenalo preberanie neprimeraného rizika z vysokorizikových pôžičiek. Klienti s nízkou bonitou boli povzbudzovaní, aby sipožičovali sumy, ktoré nemohli v budúcnosti v rámci ich možností splatiť, a vlády sa mohli ľahko pustiť do rozmarného miňania, financovaného prostredníctvom dlhu. Po druhé, predstavitelia Európskej únie neurobili nič preto, aby zmenili presvedčenie dlhopisových trhov, že za národné dlhy jednotlivých štátov ručí EÚ. Inými slovami, verejnosť bola presvedčená, že vlády a banky krajín Európskej monetárnej únie nikdy nepadnú. Tento pocit bol zosilňovaný pomýlenou vierou v to, že technokratická regulácia a monitorovanie národných ekonomík bude stačiť na udržanie lode EMÚ nad vodou. Žiaľ, a toto je tretí spoločný znak, títo technokrati neodviedli dostatočnú prácu pri analyzovaní rizík a plnení ich sľubov o dohľade.

Viacere kapitoly tejto knihy ukazujú následky týchto chýb. V niektorých prípadoch (napr. Španielsko a Írsko), nadmerné požičiavanie skončilo nafúknutím hypotekárnej bubliny.

Keď bublina praskla, banky boli škaredo zasiahnuté rastom zlyhaných hypoték, ktoré sa premietli do strát. Ako vieme, vlády ich začali zachraňovať za cenu skomplikovania ich vlastnej finančnej situácie. Onedlho nasledovala kríza verejného dlhu. V iných prípadoch nadmerné zadlžovanie prispelo k poškodeniu kredibility vlád a riziku potenciálneho rastu úrokových sadzieb. Keď táto zraniteľnosť začala byť zrejmalá, riziková prémia sa zvýšila: to vynulovalo všetko úsilie udržať nízke úrokové miery a zachovať finančnú stabilitu v čase ohrozenia.

Samozrejme, najmenej bolestivou cestou z krízy by bol obrat k rýchlemu rastu: čím bohatší dlžník, tým väčšia pravdepodobnosť, že sa vyrovná so svojimi problémami a splatí svoje záväzky. No nízky rast je ďalšou spoločnou štrukturálnou slabosťou eurozóny. Stále väčšie miňanie a regulačná úloha vlády zlyhávajú v odstraňovaní privilégií a vytvárajú stále ťažšie a ťažšie (alebo menej atraktívne) prostredie, v ktorom by podnikatelia mohli rozvíjať svoje nápady, investori by boli dostatočne odmeňovaní za preberanie rizika, a jednotlivci motivovaní investovať zdroje do ich vlastného ľudského kapitálu. Ak nenastanú štrukturálne reformy, ak sa úloha vlády významne nezmenší, a otázka individuálnej zodpovednosti jednotlivca sa nestane referenčným bodom každého politického návrhu, táto kríza bude trvalou jазvou európskeho hospodárskeho priestoru. Budú sa v budúcnosti vlády a banky správať zodpovednejšie? Dúfame v to, hoci doterajší vývoj nenadchýňa: nikto by nemal zabudnúť, že počas posledných desať rokov neboli jednotlivé vlády schopné dodržiavať rozpočtové pravidlá, ktoré si samé vytvorili, nedodržanie ktorých bolo len ťažko postihnuteľné a rozpočtové podvádzanie nebolo zriedkavé.

Zaiste, otázka budúcnosti eura ostáva otvorená a jeho životaschopnosť porporčne závisí od miery suverenity, ktorej sa budú jednotlivé krajiny ochotné vzdať. V dnešnej dobe je populárna možnosť riešenia problémov prostredníctvom centralizácie jednotlivých

politik, ktorá sa môže stať realitou v prípade, ak stratou suverenity získajú „slabé“ ekonomiky prísľub od „veľkých“ v oblasti garancie vládnych dlhov celej únie. Samozrejme, aj v prípade, že by problémové krajiny boli de facto spoločnými silami v zachránenej, fiškálna centralizácia bude mať malý efekt v oblasti riešenia štrukturálnych problémov únie a môže prispieť k ich zhoršeniu: centrálna byrokracia má radšej reguláciu ako dereguláciu. Nebezpečenstvo v dlhšom časovom horizonte je, že dlžníci budú unavení z neustáleho prijímania úsporných opatrení, veritelia zo záchranných balíkov, a niektorá z členských krajín bude považovať postupnú stratu suverenity za dostatočný dôvod pre opustenie únie.

Nakoniec, jediný istý záver je, že projekt jednotnej meny dosiaľ zlyháva. Európska idea zrušenia umelých bariér medzi krajinami viedla na jednej strane k mnohým reálnym a trvajúcim výhodám pre občanov členských krajín. Ale projekt spoločnej meny bol krokom vedľa. Bohužiaľ, tento chybný krok vystavuje všetky prínosy spoločného európskeho trhu veľkému riziku. Európa nebola a ani nie je optimálnou menovou úniou. Zároveň, v kontraste s politickými prísľubmi, eurozóna nepomohla Európe stať sa politickou úniou. Na druhej strane, bez ohľadu na ekonomické zdôvodnenie úsporných programov uvalených na mnohé „slabé“ ekonomiky, je zrejmé, že v týchto mesiacoch sa obyvatelia týchto krajín len ťažko budú pozeráť na Brusel a Frankfurt ako na požehnanie. Nanešťastie, pôvodný projekt, ktorý bol navrhnutý s cieľom spojenia Európy, sa stal „služkou“ narastajúcej ekonomickej nerovnováhy, a otváraním starých rán a posilňovaním národných stereotypov zdrojom rastu politického napätia medzi krajinami.

Pôvodný text nájdete na stránkach IREF na [tomto linku](#).

Pre INESS preložil Jozef Lukča

iness.sk, 17.7.2012

Taxation in Europe 2012

Francúzsky inštitút IREF vydal každoročnú publikáciu Taxation in Europe 2012, ktorá obsahuje popis fiškálnych politík a daňového vývoja v 20 krajinách Európy. Nechýba časť o Slovensku, ktorej autorom je Radovan Ďurana z INESS.

Komentáre vývoja v jednotlivých krajinách sú písané autormi poznajúcimi na jednej strane lokálne prostredie, na druhej strane európsky kontext, preto čitateľ nájde pri každej krajine množstvo zaujímavých informácií.

V závere publikácie sú prehľadné tabuľky fiškálnej pozície jednotlivých krajín a základné daňové sadzby.

Publikáciu možno zakúpiť priamo v INESS.

Dr. Sean Gabb: Sú libertariáni vľavo alebo vpravo?

Inštitút INESS mal už po piaty krát česť hostiť najvýznamnejšieho súčasného britského libertariána, Dr. Seana Gabba. Ako riaditeľ Libertarian Alliance je známy svojimi otvorenými komentármi na viaceré pálčivé ekonomické a spoločenské témy. Dr. Gabb je zároveň populárnym novelistom, ktorého historické fikcie boli preložené (pod pseudonymom Richard Blake) do viacerých jazykov, vrátane slovenčiny. Prednáška Seana Gabba sa uskutočnila štvrtok 9.8.2012 v priestoroch najvyššej stredovekej pivnice v Bratislave. Nosnou témou bolo postavenie libertariánskych myšlienok na ľavo-pravom spoločenskom spektre. Dr. Gabb využil svoje rozsiahle vedomosti (nielen) britskej histórie, aby previedol poslucháčov od vzniku myšlienok individuálnej ľudskej slobody v dielach Locka, Smitha a ďalších, vplyv britskej pozemkovej aristokracie v 19. storočí, nástup

štátneho socializmu ne prelome 19. a 20. storočia, až po vynútenú bielo-čiernu realitu studenej vojny, pred ktorú boli mnohí libertariáni postavení.

Pevne veríme, že táto tradícia bude naďalej pokračovať a Dr. Gabb nás navštívi aj o rok. Na tejto adrese nájdete audio záznam prednášky.

Pro/Anti Market

PRO MARKET

Súkromný symfonický orchestr?

Vážna hudba bez štátnych dotácií? Nemožné, to si na seba nemôže zaradiť, kto je dnes ochotný platiť za klasiku?

A predsa sa točí, povedal by klasik. Český národný symfonický orchestr. Podľa rozboru so šéfom tohto 90 členného orchestra, Janom Hasehnrohlo, v týždenníku EURO, tržby súkromníka pozostávajú z:

- 1) Zisk z nahrávania a turné 70%
- 2) Reklama, sponzorské 30%.

Ročný rozpočet orchestra je 110 mil. Kč, orchestr funguje 20 rokov. Existuje napriek konkurencii 7 verejne dotovaných súborov. Úspech a prežitie je výsledkom usilovnosti, medzinárodného pôsobenia, častého cestovania, podmienený schopnosťou prispôbenia sa a reakcie na aktuálny dopyt (napr. koncert s black metalovou kapelou). Podľa šéfa orchestra je oproti dotovaným súborom práve závislosť na zarobených peniazoch výhodou a zdrojom flexibility.

Pre ilustráciu uvádzame dotáciu Slovenskej filharmónie na bežnú činnosť v roku 2011: 5,5 mil. eur (137,5 mil. Kč) (Zdroj: Záverečný účet Ministerstva kultúry SR).

ANTI MARKET

Koniec olympijského sna

Ani jedna zlatá medaila. Katastrofa. Politici sa nemajú s kým fotiť. Treba rýchlo nájsť viníka a rýchlo aj riešenie.

Jedni chcú viac podporovať mládež, iní si myslia, že úspešní by mali dostávať rentu. Ako to už na Slovensku býva, bez akejkoľvek koncepcie. O zmysluplnosti, skutočných cieľoch a efektívnosti verejnej podpory športu sa u nás nediskutuje, prípadne málo. Všetko má vyriešiť viac peňazí. Mám malú radu. Položte tomu, kto žiada viac peňazí štátu na podporu športu s cieľom vplyvať na zdravotný stav obyvateľstva formou pozitívnych príkladov úspešných reprezentantov, nasledujúcu otázku: Na ktorom mieste v poradí najúspešnejších krajín (najviac medailí) sa umiestnila vyspelá krajina s najvyššou mierou obezity na svete (USA)? Správna odpoveď: tu.

Historicko-numizmatické KRUCI

Ďalšie letné stretnutie KRÚŽKU Čitateľov INESS (KRUCI) sa uskutočnilo dňa 15.8.2012. Napriek dovolenkovej sezóne a krátkemu času od oznámenia podujatia prišlo 10 diskutujúcich. Podujatie viedol numizmatik a historik Juraj Horenitzký, ktorý prednášal na tému „Prvé pokusy o peňažnú unifikáciu v rámci Habsburského súštátia“.

Dozvedeli sme sa historické súvislosti ohľadom produkcie, obehu a konkurencie mien s obehom na našom území spolu s mnohými zaujímavými faktami ohľadom bežného či ekonomického života v skúmanom období. Vzhľadom na veľmi zaujímavú tému, ktorá vyvolala intenzívnu diskusiu, sme sa nestihli za 2,5 hodiny prepracovať z 16. storočia až do plánovaného roku 1918. Preto sa usku- toční pokračovanie tejto témy, na ktorom sa

môžu zúčastniť aj tí, ktorí prvý diel zmeškali. Termín včas oznámime a ešte raz ďakujeme Jurajovi Horenitzkému za čas a ochotu.

Podujatie podporuje Nadácia VÚB.

JURAJ KARPIŠ: EKONOMICKÝ VÝZNAM ZLATA AKO KOMODITY S MONETÁRNYM DOPYTOM

Prečo rástla cena zlata posledné desaťročie? Možno považovať zlato za peniaze? Je zlato v bubline?

Odpovede aj na tieto otázky hľadáme v publikácii Ekonomický význam zlata ako komodity s monetárnym dopytom, ktorú si v INESS môžete zakúpiť za 3,99 eur.

PHILIPP BAGUS: TRAGÉDIA EURA

Slovenské vydanie: (c) TRIM Broker a INESS

Rok 2011, 160 strán

Knihu si môžete za cenu 9,50 Eur zakúpiť v INESS alebo v obchode vo vašom meste.